

Asia: VN/35359/2022

Lausuntopyyntö: Kasvutyöryhmä

Lausunnonantajan lausunto

Millä konkreettisilla toimenpiteillä voitaisiin vauhdittaa talouskasvua kestäväällä ja julkista taloutta vahvistavalla tavalla? Esitelkää kolme vaikuttavinta toimenpidettä.

Kasvutyöryhmän tehtävänä on löytää toimia, joilla talouskasvua pystyttäisiin vauhdittamaan kestäväällä ja julkista taloutta vahvistavalla tavalla. Ekologinen kestävyys ja sen osana luontokadon pysäyttäminen on tärkeä osa kestävyyttä. Talouskasvua ja kestävyyttä ei voida kytkeä itsestään selvästi ja kovin suoraviivaisesti yhteen. Luontopaneeli katsoo, että osana työryhmän tehtävää on tärkeää määritellä, mitä kestävyydellä tarkoitetaan ja asettaa talouskasvua vauhdittaville toimille selkeät kriteerit niin, että ne tukevat ilmasto- ja luontotavoitteiden saavuttamista.

Sir Partha Dasguptan paljon huomiota saanut raportti talouden ja luonnon monimuotoisuuden kytköksistä korostaa, että ihmiskunta ja talous ovat riippuvaisia luonnon tarjoamista palveluista ja luontoa tulisi ajatella yhtenä pääoman muotona taloudellisen ja sosiaalisen pääoman rinnalla (Dasgupta 2021). Luontopääoma hupenee, koska markkinat eivät hillitse luonnon hyödyntämistä tai tue luonnon uudistumista ja palautumista kuin osin. Suomen omassa tuoreessa Dasgupta-selvityksessä todetaan, että biologisen monimuotoisuuden, ekosysteemipalvelujen ja luontopääoman huomioimiseksi tarvitaan mittareita, jotka mahdollistavat ympäristön ja talouden välisten kytköksen seurannan ja että näiden mittareiden integroiminen päätöksentekoprosessiin on keskeistä (Pouta ym. 2023). Vallitseva tapa keskittyä lyhyen aikavälin voittojen ja talouskasvun tukemiseen perustuu yleensä makrotaloudellisiin mittareihin, kuten bruttokansantuotteeseen (IPBES 2022). Kun talouskasvua ja työpaikkoja tavoitellaan lyhyellä aikavälillä, on vaarana, että esimerkiksi vain BKT:lla mitattu kasvu ajaa ohi kestävyuden ekologisen ulottuvuuden. Keskittyminen markkina-arvojen mittaamiseen jättää herkästi huomiotta sellaiset luonnon ihmiselle tuottamiin hyötyihin liittyvät arvot, joilla ei ole markkinoita. Nykyiset mittarit eivät myöskään ota huomioon luonnon ja sen ekosysteemien ja monimuotoisuuden liikakäyttöä, eivätkä vaikutuksia pitkän aikavälin kestävyteen (IPBES 2022).

Vaikka kasvutyöryhmällä ei ehkä ole valmiina selkeitä mittareita luontopääoman huomioimiseksi osana työtään, olisi tärkeää, että talouskasvua tavoiteltaessa otetaan keskeiseksi näkökulmaksi

luontopääoma ja lähtökohdaksi sellainen toiminta ja taloudellinen kasvu, joka ei heikennä luontopääomaa. Michael Porterin hypoteesia mukaillen maat, jotka panostavat ympäristönsuojeluun (ja luontopääoman varjeluun), voivat saada myös kilpailuetua myöhemmin, kun ekologisen kestävyuden painoarvo kasvaa globaalisti (Porter 1991). Suomalainen kestävyysosaaminen on yrityskehittämissä kansainvälisesti vertailtuna varsin vahvaa, ja siten luo mahdollisuuksia kestävyteen liittyvän osaamisen ja teknologioiden vientimarkkinoiden vahvistamiseen. Näin Suomi voi olla vauhdittamassa kestävyysmurrosta myös globaalilla tasolla.

Luontopaneelin ehdottamia toimia kasvutyöryhmälle:

Kiertotaloudessa on paljon kestävä kasvun potentiaalia muun muassa tehokkaamman materiaalien kierron kautta. Kiertotaloudessa voidaan nähdä myös paljon työllisyyspotentiaalia eri tasoilla, keräämis- ja lajittelutyöstä asiantuntija- ja johtamistyöhön. Kiertotalouden periaatteet tulisikin integroida vahvemmin valtion talouteen. Yksi esimerkki samanaikaisesta materiaalien säästämisestä ja työllisyyttä ja kasvua lisäävästä toiminnasta on sellutehtaiden savukaasujen hyödyntäminen muovin valmistuksessa. Savukaasujen talteen ottaminen ja edelleen myyminen voi myös tuoda uusia mahdollisuuksia metsäteollisuudelle, jos puunsaanti tulevaisuudessa pienenee.

Valtion tukipolitiikka tulisi ohjata uudelleen niin, että suorat tuet ja verohelpotukset edistävät vihreää siirtymää (mukaan lukien luontokadon pysäyttäminen). Tukia tulisi panostaa mm. aktiivisten, innovatiivisten kestävyysratkaisujen luovien ja toteuttavien yritysten tukemiseen. CICAT2025-hankkeessa on huomattu, että rahoituksen lisäksi kiertotalouden startup -yritykset voivat tarvita tukea myös tiedon keräämisessä, verkostoitumisessa ja yhteistyön luomisessa. Usein tällaisilla yrityksillä on vahvasti kestävyysperiaatteisiin, kuten kiertotalouteen, nojaavia innovaatioita ja siten mahdollisuus muuttaa toimialoja kestävimiksi toimialan sisältä käsin katsoen. Nämä yritykset ovat tyypillisesti varsin pieniä, mikä selittää esimerkiksi rahoituksen rajallisuutta ja tuen tarvetta yritystoiminnan alkuvaiheissa. CICAT2025 -hankkeessa korostetaan, että kasvuun tähtäävä kiertotalouden yritystoiminta tarvitsee rahoitusmalleja, joissa yhdistyy pitkäjänteinen tuotekehitys ja kokeileva liiketoiminta sekä yritysneuvontaa (Koistinen ym. 2022, CICAT 2022). Kiertotalouden toimijat törmäävät edelleen useisiin esteisiin, vaikka muutoshalukkuuttakin löytyy esimerkiksi yrityskehittämissä (Sarja ym. 2021, Piila ym. 2022).

Vihreän siirtymän investointien tukemiseksi sääntely-ympäristön selkeyttäminen sekä ennakoitavan toimintaympäristön luominen on tärkeää. Lainsäädännön, tukien ja verotuksen avulla yrityksiä tulee kannustaa välttämään ympäristöhaittoja ja kehittämään kestäviä innovaatioita. Lainsäädännöllisiä esteitä kestävyysmuutokselle tulisi edelleen pyrkiä poistamaan – samalla kuitenkin tiukan ympäristösääntelyn avulla ajetaan yritystoimintaa nopeampaan kestävyysmurrokseen ja luodaan työntövoimaa kasvuun. Valtion sitoumukset ilmasto- ja luontotavoitteisiin ovat tärkeä osa ennakoitavaa toimintaympäristöä.

Aiheuttaja maksaa -periaatteen vahvempi sisällyttäminen valtion talouteen ohjaisi osaltaan välttämään luontohaittoja sekä voisi tuoda myös verotuloja. Tuotantotapojen ympäristöhaittojen verottaminen on tehokas keino ohjaamaan ympäristöä säästäviin tuotantotapoihin. Aiheuttaja maksaa -periaate on sisällä myös ekologisessa kompensaatiossa, jolle on uudessa luonnonsuojelulaissa luotu lainsäädäntökehikko. Ekologinen kompensatio tarjoaa myös työllisyyspotentiaalia: ekologinen kompensatio osana hankkeita vaatii useita toimijoita asiantuntijoista kompensatioiden toteuttajiin.

Kun etsitään kasvua tukevia ratkaisuja, jotka samalla tähtäävät luontokadon pysäyttämiseen, metsien käyttö vaatii Suomessa erityistä tarkastelua. Metsätalouden kannustejärjestelmässä keskeistä olisi suunnata tukia niin, että metsänomistaja voisi saada puuntuotannon ohella tai sijaan korvausta sekä luontoarvojen että ilmastoehyötyjen tuottamisesta (Kangas ym. 2023). Osana metsätalouden uudistamista tarvitaan myös ohjeita ja neuvontaa metsänomistajille. Useat tutkimustulokset osoittavat, että jatkuvapeitteinen metsänkäsitely voi olla taloudellisesti kannattava vaihtoehto metsänomistajalle tietyissä metsiköissä, mutta tuki ja kannusteet jatkuvapeitteisyydelle ovat vähäisiä (Juutinen ym. 2020). Jatkuvapeitteisen metsänkäsitelyn hakkuiden aiheuttama paikallinen häiriö luonnolle on pienempi verrattuna avohakkuun aiheuttamaan häiriöön (Peura ym. 2022).

Mahdollisuuksien mukaan kuvatkaa arvio toimenpiteiden vaikutuksista talouskasvuun ja julkiseen talouteen sekä näiden arvioiden taustalla olevat (tutkimus)lähteet.

Tukipolitiikan uudelleen suuntaaminen vihreän siirtymän tukemiseksi ei välttämättä vaikuta hyvin lyhyellä aikavälillä tarkasteltuna positiivisesti julkiseen talouteen, mutta pidemmällä aikavälillä toimi voi edistää talouskasvua ja vahvistaa julkista taloutta (Honkatukia 2021). Tukipolitiikan uudelleen ohjaamisessa ei tule viivyttää, vaikka vaikutukset nähtäisiinkin pidemmällä aikavälillä, koska ympäristölle haitalliset tuet nakertavat jatkuvasti luontopääomaamme ja näin myös pohjaa kestävältä taloudelta.

Luontopaneelin lausunnon ovat laatineet Artti Juutinen, Tiina Onkila ja Outi Silfverberg.

Viitattu kirjallisuus:

CICAT 2022. CICAT2025 -hanke. Poliitiikkasuositus. Kiertotalouden startup-yritykset vauhdittavat kestävyysmurrosta ja uudistavat taloutta.

https://cicat2025.turkuamk.fi/uploads/2022/04/9097fd39-cicat2025_startup_politiikkasuositus_valmis.pdf

Dasgupta, P. 2021. The Economics of Biodiversity: The Dasgupta Review. London: HM Treasury.

Honkatukia 2021. Kansantalouden skenaariot: Hiilineutraali Suomi 2035 – ilmasto- ja energiapolitiikan toimet ja vaikutukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:65.

IPBES 2022. Methodological Assessment Report on the Diverse Values and Valuation of Nature of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services. Balvanera P., Pascual U., Christie M., Baptiste B. & González-Jiménez D. (eds.). IPBES secretariat, Bonn, Germany. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.6522522>.

Juutinen A., Ahtikoski A., Rämö J. 2020. Puuntuotannon kannattavuuteen vaikuttavat tekijät jatkuvapeitteisessä metsänkasvatuksessa. Metsätieteen aikakauskirja: artikkeli id 10313.

Kangas J., Ollikainen M. 2023. Reforming a pre-existing biodiversity conservation scheme: Promoting climate co-benefits by a carbon payment. *Ambio*. DOI: <https://doi.org/10.1007/s13280-023-01833-4>

Koistinen K., Onkila T., Teerikangas S., Mäkelä M., Sarja M., & Valkjärvi M. 2022. Bold ambition, blunted agency? Examining top management perspectives on a circular economy transition in Finland. *Energy research & social science*, 86, 102451.

Peura M., Bäck J., Jokimäki J., Kallio K.P., Ketola T., Laine I., Lakka H-K., Lehikoinen A., Nieminen T.M., Nieminen M., Oksanen E., Repo A., Pappila M. ja Kotiaho J.S. 2022. Jatkuvapeitteisen metsänkasittelynvaikutukset luonnon monimuotoisuuteen, vesistöihin, ilmastoon, virkistyskäyttöön ja metsätuhoriskeihin. Suomen Luontopaneelin julkaisu 1B/2022. <https://luontopaneeli.fi/wpcontent/uploads/2022/04/luontopaneelin-julkaisu-1b-2022-jatkuvapeitteisen-metsankasittelynvaikutukset-luonnon-monimuotoisuuteen.pdf>.

Piila N., Sarja M., Onkila T. & Mäkelä M. 2022. Organisational Drivers and Challenges in Circular Economy Implementation: An Issue Life Cycle Approach. *Organization & Environment*, 35(4), 523-550.

Porter M. 1991. America's Green Strategy, Michael Porter, 1991. *Scientific American* 264: 168.

Pouta E., Hiedanpää J., Iho A., Kniivilä M. 2023. Poliitikkasuositus: Luonnon monimuotoisuus ja talous - Muutospolkuja Suomessa Dasguptan raportin pohjalta. Luonnonvarakeskus. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-610-8>

Sarja M., Onkila T. & Mäkelä M. 2021. A systematic literature review of the transition to the circular economy in business organizations: Obstacles, catalysts and ambivalences. *Journal of Cleaner Production*, 286, 125492.

Silfverberg Outi
Suomen Luontopaneeli